

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 27.08.2025
(протокол №1)

Силабус
навчальної дисципліни
Історія історичної освіти
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма «Середня освіта (Історія та правознавство)»
Спеціальність «014.03 Історія та громадянська освіта»
Галузь знань «01 Освіта / Педагогіка»
Рівень вищої освіти «Перший»

Викладач (і)	старший викладач Короткий Олексій
Посилання на сайт	https://old.bdpu.org.ua/faculties/gef/structure-gef/kaf-istor/composition-kaf-istor/korotkyy-oleksiy-viktorovych/
Контактний тел.	+380991785370
Е-mail викладача:	innsmouthko@gmail.com
Графік консультацій	Консультація відбуваються за допомогою дистанційних технологій у вільний від занять час

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/6	4 годин	–	–	Залік (2 години)

Семестр: весняний.

Мова навчання: українська.

Ключові слова:

історична освіта, історична дидактика, навчальні програми, підручники, історичний наратив, педагогічні підходи, освітні реформи, ідеологія освіти, Історіографія, Педагогіка, освітня політика, критичне мислення.

Мета та предмет курсу: Метою освітнього компоненту є формування системного уявлення про становлення та розвиток історичної освіти як специфічної сфери науково-педагогічної діяльності, а також про трансформацію підходів до викладання історії в різні історичні періоди. Курс спрямований на аналіз взаємозв'язку між історичною наукою, освітньою політикою та суспільними запитами.

Предметом освітнього компоненту є історична освіта як історично змінна система знань, практик і інституцій, що охоплює зміст навчання історії, методи її викладання, формування історичного мислення та вплив ідеологічних і культурних чинників на освітній процес.

Компетентності та програмні результати навчання:

	Програмні компетентності	Компетентності	Результати навчання
	Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 8. Здатність визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення	ПРН 2. Вміти використовувати набуті знання для вирішення завдань своєї професійної діяльності ПРН 3. Вміти викладати історію в середніх навчальних закладах ПРН 4. Демонструвати здатність до самонавчання і продовження професійного розвитку ПРН 5. Аналізувати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом ПРН 6. Розуміти основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди ПРН 7. Розвивати здатність відтворювати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії
	Спеціальні компетентності спеціальності (СК)	СК 2. Фахове володіння основами дидактики, педагогічною культурою, загальними принципами організації навчання та виховання	ПРН 9. З'ясувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них ПРН 14. Аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії ПРН 13. Демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі ПРН 16. Аналізувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби ПРН 20. Аналізувати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи

Зміст курсу:

Історична освіта як історичне явище та предмет дослідження.

Витоки та становлення історичної освіти в Європі.

Історична освіта в ранньомодерну добу: інституції та зміст.

Розвиток історичної освіти в Україні (XVIII – початок XX ст.).

Історична освіта в імперських контекстах (Російська та Австро-Угорська імперії).

Трансформації історичної освіти у XX столітті: революції, війни, ідеологічні впливи.
Історична освіта в радянський період: структура, зміст, функції.
Історична освіта в незалежній Україні: реформи та переосмислення.
Історична освіта як інструмент формування ідентичності та пам'яті.
Сучасний стан і тенденції розвитку історичної освіти у глобальному контексті.

Методи навчання: Викладання курсу ґрунтується на поєднанні аналітичних і інтерактивних підходів, що сприяють глибшому розумінню історичних процесів. Застосовуються лекції з елементами пояснення та евристичної бесіди, а також дискусії, робота в малих групах і метод проєктів. Особливе місце займають аналіз історичних текстів, публічних наративів і медійних матеріалів, що дозволяє осмислювати історію як складову сучасного інформаційного простору. Використовуються імітаційні форми роботи (семінари-диспути, моделювання публічних обговорень), мультимедійні презентації та цифрові ресурси. Контроль знань передбачає поєднання традиційного оцінювання з елементами самооцінювання та взаємооцінювання.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): Викладачі та всі здобувачі, що вивчають цей курс, зобов'язуються дотримуватись таких положень: [Про організацію освітнього процесу в БДПУ](#), [Про використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі Бердянського державного педагогічного університету](#), [Про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті](#), [Про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Бердянському державному педагогічному університеті](#), [Про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності Бердянського державного педагогічного університету](#), [Про політику попередження і боротьби із сексуальними домаганнями та дискримінацією у Бердянському державному педагогічному університеті](#) та розуміють, що за їх порушення несуть особисту відповідальність.

Відвідування занять з курсу є особистим вибором здобувача освіти. Під час лекційних занять лектор розкриває проблемні питання та концепти, які включені до семестрового оцінювання з курсу (екзамену). Під час практичних (семінарських) занять здобувачі освіти відповідають на оприлюднені заздалегідь проблемні питання, приймають участь в дискусіях та обговореннях. Важливим елементом опанування знаннями є *самостійна робота* студентів у вільний час від аудиторних занять (археологічна лабораторії, методичний кабінет, читальний зал).

Під час самостійної роботи здобувачі освіти готують індивідуальні завдання з курсу, які мають бути завантажені на платформу MOODLE у встановлені терміни. Право на перескладання поточних оцінок можуть отримати лише ті здобувачі, які пропустили заняття з поважних причин (лікарняний чи відрядження). Перескладання відбувається у формі усної співбесіди. Підсумковий контроль у формі екзамену складається з двох частин – тестова (розміщена на платформі MOODLE, тест має бути виконаний до дня екзамену) та усна (відповідно до розкладу екзаменаційної сесії, за екзаменаційними білетами у формі усної співбесіди). Здобувачі освіти, які отримали незадовільну підсумкову оцінку мають право на перескладання у встановлені терміни.

Використання штучного інтелекту (ШІ) при підготовці до практичних занять можливе виключно для структурування матеріалу, підготовки презентацій, перекладу джерел. Заборонено генерувати неперевірених та неправдивих фактів (див. [Політика використання штучного інтелекту в освітньому процесі Бердянського державного педагогічного університету](#)).

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: комп'ютер, мультимедійний проєктор, археологічні артефакти, банери, власні мобільні пристрої.

Система оцінювання та вимоги: підсумкова рейтингова оцінка з курсу не може перевищувати 100 балів та розподіляється наступним чином: заходи поточного контролю – не перевищують 50 балів, залік – не перевищує 50 балів. За роботу на практичних (семінарських) заняттях здобувач може отримати не більше 30 балів. *Критеріями оцінки при усних відповідях* виступають: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мови; впевненість, емоційність та переконаність; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, збірників документів, журналів, інших періодичних видань тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки. Тобто 5 балів – за повну та добре аргументовану й проілюстровану прикладами доповідь, 4 – за недостатньо повне, але певною мірою обґрунтоване повідомлення, проілюстроване прикладами, 3 – неповна відповідь з наведенням поодиноких аргументів та прикладів, 1-2 – за окремі доповнення та приклади. **Самостійна робота студентів.** Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми курсу в цілому, так і деяких розділів тем у вигляді ілюстративного альбому-реферату. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у вигляді написання реферату. Самостійна робота студентів оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів у кожному із змістових модулів.

Список рекомендованих джерел, літератури та інформаційних ресурсів

База

1. Пометун О. [Методика навчання історії в школі](#) / О.І. Пометун, Г.О. Фрейман. - К.: Генеза, 2006. - 328 с
2. Венцева Н. О. Розвиток вищої історичної педагогічної освіти України в першій половині ХХ століття. URL: <https://uacademic.info/download/file/0517U000459/dis.docx>.
3. Венцева Н. О. Розвиток вищої історичної освіти в Україні в 1917-1920 рр.: [монографія] / Н. О. Венцева / за заг. ред. К. Баханова. – Бердянськ : ФО-П Ткачук О. В., 2014. – 144 с.
4. Венцева Н. О. Особливості впровадження нових форм та методів навчання в педагогічних вишах України в 1905–1917-х роках / Н. О. Венцева // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. Серія : Педагогічні науки. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2013. – Випуск 1.41 (93). – Т. 2. – С. 19-24.
5. Голиш Г. М. [Історія історичної науки від найдавніших часів до кінця ХІХ століття : підручник для студентів ВНЗ зі спеціальності «Історія»](#) / Г. М. Голиш. – Черкаси : Вертикаль, видавець Кандич С. Г., 2015. – 256 с.
6. Хлібовська Г. [Історія історичної науки Навчально-методичний посібник для студентів третього курсу факультету історії, політології та національної безпеки](#). Луцьк: ФОП Іванюк В. П., 2022. 92 с.
7. Удод О. [Українська історична дидактика: академічний дискурс \(До 80-річчя Інституту історії України\)](#) / За ред. Валерія Смолія. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2016. – 214 с.

Допоміжна

8. Після СРСР: як вивчають історію в пострадянських країнах? URL: https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2013/11/131105_history_post_ussr_textbooks.

9. Орищенко І. В. Я. [ШУЛЬГІН ТА О. Я. ЄФИМЕНКО: НОВІ ПОГЛЯДИ НА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ У ШКОЛІ СЕРЕДИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. \(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ФОНДУ ДНПБ УКРАЇНИ ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО\)](#). Науково-педагогічні студії. Випуск 3.
10. Стрільчук Л. [Шкільна історична освіта в радянській Україні у 20-х – початку 30-х років ХХ століття: особливості, тенденції, результати](#). *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. Чис. 21. 2019.
11. Корж-Усенко Л. В. [Історія розвитку університетської освіти в Україні : навчально-методичний посібник для здобувачів другого \(магістерського\) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки](#) / Л. В. Корж-Усенко. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023. – 128 с.
12. Ігнатенко Н., Москаленко М. СТОРИЧНА ОСВІТА У ДИСКУРСІ ЕВОЛЮЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ. [https://doi.org/10.33782/eminak2022.1\(37\).577](https://doi.org/10.33782/eminak2022.1(37).577).
13. Бездрібна В. [Завдання, зміст та структура історичної освіти в навчальних планах і програмах трудової школи в Україні \(20-ті рр. ХХ ст.\)](#) // *Educational Dimension*. 2015. Вип. 45. С. 219–225. DOI: 10.31812/educdim.v45i0.2619.
14. Перегуда Є. В., Пилипенко О. Є., Лихолат А. О. [Науково-дослідна діяльність викладацького складу університетів Наддніпрянської України у передреформений період ХІХ ст.](#) // *Сторінки історії: збірник наукових праць*. 2021. Вип. 53. DOI: 10.20535/2307-5244.53.2021.248446.
15. Новікова С. В. Викладання історії в гімназіях Російської імперії у ХІХ – на початку ХХ ст. / С. В. Новікова // *Актуальні проблеми науки та освіти: зб. матеріалів ХХІV підсумкової наук.-практ. конф. викладачів МДУ, м. Маріуполь, 4 лют. 2022 р. / за заг. ред. М. В. Трофименка*. – Маріуполь : МДУ, 2022. – С. 200–204.
16. Кудінов Дмитро. Історичні дисципліни у навчальному процесі середніх шкіл Російської імперії пореформеного періоду. URL: <https://history.sumy.ua/research/article/9276-kudinov-dmytro-istorychniia-dystsypliny-u-navchalnomu-protsesi-serednikh-shkil-rosiiskoi-imperii-poreformenoho-periodu.html>.
17. Шаравара Т.М. [Освітні реформи в Російській імперії другої половини хіх – початку хх століття: історіографія](#). Історична пам'ять. 2015. № 32.
18. Тарасенко О. [До становлення школи істориків Університету Св. Володимира: В. Ф. Цих та О. І. Ставровський](#) // *Грані*. 2017. Т. 20, № 7. С. 15. DOI: 10.15421/171792.
19. Теоретичні погляди і історіографічна практика Л.фон Ранке. URL: https://studopedia.ru/20_72256_teoretichni-poglyadi-i-istoriografichna-praktika-lfon-ranke.html.
20. Маслійчук В. Як історія ставала наукою. URL: <https://tyzhden.ua/iak-istoriia-stavala-naukoju/>.
21. [Концепція та програми викладання історії України в школі \(проекти\)](#) / Упорядкування та редакція Наталя Яковенко, Людмила Ведмідь. Систематизація перебігу дискусій над програмами Людмила Ведмідь. - К.: ВД «Стилос», 2009. - 87 с.

Інформаційні ресурси

1. https://sh-history.ucoz.ua/index/internet_resursi/0-53?utm

2. <https://www.istpravda.com.ua/https://clio.lnu.edu.ua/course/istorychna-pamyat-ta-istorychna-osvita-v-ukrajini?utm>
3. <https://uinp.gov.ua/>